

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 20
У 2-х т. Том II

Засновано у 2000 році

Рівне – 2014

ББК 63.3(4Укр)-7
У45
УДК 94(477)

Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 20. Т. 2 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2014. – 272 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

- Баканурський А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор
Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент, відповідальний секретар
Гончарова О.М. – доктор культурології, професор
Жилюк С.І. – доктор історичних наук, професор
Захарчук-Чугай Р.В. – доктор мистецтвознавства, професор
Іваницький А.І. – доктор мистецтвознавства, професор
Кияновська Л.О. – доктор мистецтвознавства, професор
Кравченко О.В. – доктор культурології, професор
Овсійчук В.А. – доктор мистецтвознавства, професор
Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор
Сабодаш Ю.С. – доктор культурології, професор
Супрун-Яремко Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор
Троян С.С. – доктор історичних наук, професор
Федорук О.К. – доктор мистецтвознавства, професор

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 15560-4032 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

Упорядник: проф. **Виткалов В.Г.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету ім. Б.Грінченка

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 4 від 28 листопада 2014 р.)
Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова № 2409/2 від 9.02.2000 р.) і перереєстрований як фахове видання з культурології (постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства (постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

ISSN 2411-1546

Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

УКРАЇНСЬКИЙ ЕТНІЧНИЙ РЕНЕСАНС: СУСПІЛЬНО-КРЕАТИВНА РОЛЬ ЕТНОМОДИ XXI СТ.

Сьогодні на вістрі часу і «в тренді» Україна та українці, українське тепер легко «прочитується» світом. Їхня воля до життя і справедливості у час глобальних трансформацій надихає не лише сусідні країни; українські символи стають всезагальними знаками для тих людей по усьому світі, які хочуть показати свою волю і силу духу. Звернення до етніки пробуджує в людині її сутнісну природу у пошуках свого ества. Відповідний етноодяг допомагає самостверджуватися, символи чи кольори на ньому надають сенс ідеї, яку хоче передати людина, що його одягнула. За його допомогою вона бажає втілити ще й таким чином свою національну самосвідомість.

Комунікативна інтеграція українського народу, зокрема і за допомогою національного одягу як ланки культурної матриці, накреслила можливість для відповідної інтеграції людства. Ідея національної єдності українців співзвучна ідеї братерства усіх людей, які протистоять перетворенню природи та спотворенню гуманних ідеалів.

Метою дослідження є спроба осмислити етнічні феномени, простежити прояви української самосвідомості, прослідкувати етнічні тенденції в одязі, показати, що мистецтво може об'єднувати людей, і в ньому немає ні національних, ні расових відмінностей між людьми.

Для розуміння теми, необхідно звернутися до розуміння етнічного, здійснивши екскурс його досліджень та досліджень питання одягу.

Якщо до середини XIX ст. увага дослідників значною мірою зосереджувалася на описі звичаїв, обрядів, уснопоетичній творчості, то далі зростає інтерес до матеріальної культури: згадаємо низку творів загальноісторичного й загально етнографічного матеріалу, в яких хоча б частково описувався народний одяг: нотатки сирійця П. Алепського [1] та описи і малюнки француза Г. Левассера де Боплана [3], які описують одяг козаків, шляхти, черниць. Цінними джерелами є історичні, статистичні й етнографічні праці О. Рігельмана, О. Шафонського, І. Георгі, Ф. Вовка, описи Домініка П'єра Де ля Фліза. Власне, питання одягу та його функцій цікавили філософів, культурологів, соціологів, психологів й ін. Зокрема, вагомі дослідження з'явилися з-під пера А. Гофмана, З. Доде, Р. Кірсанової, М.Вороніна, Т. Ніколаєвої, Т. Кари-Васильєвої.

З'ясуємо зміст поняття «етнічний». Питання етносу досліджував німецький етнолог А. Бастіан і терміни «етнічний» і «народний» вважав синонімами, а поняття «етнічність» сприймав як культурно-побутову специфіку народу. Ще на рубежі XIX-XX ст. французький антрополог Ж. Денікер спробував розкрити поняття «етнос» і дав близьке до сучасного його тлумачення. Він вважав, що терміном «етноси» слід позначати народи, нації, племена, які відрізняються одне від одного мовою, культурою, способом життя. А. Широкогоровий вважав, що основними ознаками етносу є «єдність походження, мови та укладу життя» [2; 143-147]. Всі ці висловлювання стосуються принципів формотворення предметного середовища, тобто його стилю, а саме етностилю. І це є визначальною відмінною атрибутивною ознакою кожного етносу.

Етнічні феномени давно стали об'єктом культурологічних досліджень етнопсихології, етнопедagogіки, етносоціології, етнології, етнології, етнології. Активно відбувається процес валоризації (від «valorize» – надавати чомусь вартості) [11; 8] етнічного в сучасному українському суспільстві. Етнодизайн, як стилістичний напрям сучасного формотворення одягу, став популярним у такій мірі, що є підстави вести мову про етнодизайн одягу як одну з найпотужніших тенденцій стильового вирішення оточуючого світу. Етноодяг швидко завоював буття народів світу і посів у ньому міцні позиції. Але найбільше це явище притаманне і саме в умовах сьогодення українському соціуму. Тому що етноодяг є підтвердженням найпотужнішого в естетичній сфері засобу відродження національного духу та наснаги, засобу формування національної свідомості й національної культури, зумовлений зміною світоглядної парадигми, трансформацією духовності. Національний стиль ґрунтується на етнокультурних засадах.

Сама назва стилю походить від грецького слова «етнос» – «народ». І це не випадково, адже кожен народ, що був і є на планеті, обов'язково лишив слід в історії цивілізації. У кожного народу є свої правила і особливості в манері одягатися, прикрашати себе і т.д. Тому етностиль, без перебільшення, один із найбагатших і найрізноманітніших стилів з усіх існуючих.

Упродовж усього свого розвитку одяг відтворював еволюцію світогляду окремої людини, нації, суспільства: їх ставлення до різних навколишніх явищ, формування й розвиток звичаїв, обрядів, вірувань. Крім того, в одязі втілюється потяг людини до прекрасного, її художньо-естетичні погляди й смаки, що робить одяг вагомою частиною мистецтва. Тобто одяг – доказ соціального статусу, патріотизму, націоналізму. Одяг – це ідеологія, джерело пропаганди і провокації, рухомий символ. Через одяг людина заявляє про себе, одяг є специфічним культурним, соціальним, естетичним кодом. Суб'єкти, що знаходяться всередині одного культурного простору, своїм вбранням демонструють або єднання з загальними культурно-естетичними тенденціями, або свою окремішність. Зовнішній вигляд виражає самоповагу та повагу до оточуючих (національний одяг свідчить про повагу до традиційної культури).

Розвиток традицій національного одягу – це можливість у суспільстві глобалізації предметніше, чіткіше відчувати своє культурне коріння. Переосмислення традицій народного костюму і його символіки посідає настільки помітне місце, що з'явився художній напрям під назвою «етномода». Для етномодельєрів проводяться спеціальні фестивалі, конкурси, відкриваються тематичні бутіки. Етника є основною колекцією від кутюр, підкреслено декоративних, що доводять ту чи іншу ідею народного костюму до абсолюту, і колекцій прет-а-порте, розрахованих на масове виробництво і використання в повсякденному житті. Але при цьому кожна річ – неповторна. І саме етника зняла бар'єр на культурному ринку між високою модою і масовою.

Етномода пройшла декілька етапів розвитку і становлення: якщо розглядати українську вишивку, то вона виконувала надзвичайно важливу берегову функцію. Зокрема, вважалося, що вишивка на грудях захищає душу людини. «Це давня українська традиція протистояти злу красою», – відзначає Г. Лозко. Так магичне значення речей перетворювалось на естетичне [9; 335-336]. Наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ ст. українська вишивка асоціювалась передусім із патріотизмом і національною свідомістю. Потім це була лише мода. Події 2004 р. пов'язані з «помаранчевою революцією», повернули до життя вишиванку, яка вкотре стала модною, і яку, до речі, активно пропагувала друга леді країни – К. Ющенко. Тут вбачаємо як правляча верства формує національний стиль і, формує правильно, тому що часто національна культура правлячої еліти відходить від народних етнічних традицій, відрізняється космополітичним характером.

Перманентним є процес етнізації індивіда, більше того, повноосязної етнізації. Етника, як мислеформа є невід'ємною частиною світобачення і користується підтримкою суспільства. На тлі останніх суспільно-політичних подій в Україні етномода перестала бути дозваною. Безмежними є інновації в сучасній етнічній моді, етнічні тенденції відслідковуємо в повсякденному одязі і інших аспектах повсякденного життя сучасної людини. Українська етнічна мода несе нові матеріальні і духовні цінності, до яких людина є надчутливою. Сучасне мистецтво, як тип творчої діяльності людини, допускає багаторівневе трактування. Для різних аудиторій воно може проявляти різні больові точки і допомогати працювати, насамперед із собою, а не споживати історії інших. Одяг як і твір є «читабельним» для реципієнтів і викликає позитивну або негативну реакцію [7; 65-68].

Саме зараз спостерігаємо період розквіту впливу твору: георгіївська стрічка, триколон, вишиванка, тризуб... Це той випадок, коли люди не лише прикривають тіло, а втілюють мрію, є носіями смислу. Взагалі одяг задовольняє потребу в самостверженні; правильний костюм – можливість правильно жити і взаємодіяти з людьми. Це так званий ефект форми в дії. Відомим є факт, коли одна з компаній випустила «футболку шерифа», що є точною копією одягу євреїв у концтаборах. Такий собі шедевр масового шопінгу і гра в асоціації. Залежно від форми одягу відбувається благоприємний або неблагоприємний контакт. Потрібно підбирати символи, знаки, висловлювання, які б задовольняли споживача інформації і виключали конфлікт інтерпретацій. Одяг спрямовуватиме спілкування відповідно до тієї ролі на яку претендує людина.

Інтенсифікація глобалізаційних процесів у сучасному суспільстві змушує культуру шукати нові способи та засоби комунікації. Ці процеси є актуальними і унікальними. Сучасні трансформаційні перетворення українського суспільства викликали до життя нові моделі комунікації, в т.ч. і через творчість, а саме етномистецтво. Будучи явищем загальнокультурним, мистецтво постійно змінюється під впливом часу і формуванням нових поглядів на оточуючих світ.

Особистість має багато способів заявити про себе і одним із таких є спосіб зовнішньої презентації: виступ І. Дорна на конкурсі «Нова Хвиля» в футболці із зображенням тризуба став справжньою провокацією і проявом патріотизму. Тут постає питання «етнічного іншого», який може викликати відверто ворожі настрої. Цитуючи Г. Корогодського: «Одним указом можна воцарити мир. Нужно обязать людей ходить голыми. И тогда мы не сможем отличить сепаратиста от его противника, сторонника майдана от приверженца федерализации» [8]. Вивчаючи уяву натовпу, можна побачити, що на нього легко впливати саме образами. Ми надаємо перевагу судити про людей за зовнішніми ознаками, по тому, що легше за все побачити: одяг, жести, слова, вчинки. В соціальній сфері зовнішній вигляд є барометром для наших оцінок і суджень, і, значить, потрібно слідкувати за тим, щоб про вас думали правильно. Один хибний крок, сумнівна або непередбачувана зміна вашого образу можуть бути нищівними. Ось чому так важливо своїми руками створити і самому підтримувати власний образ [5; 101].

Сплеск національної свідомості і зовнішнього її аспекту відбувся. Внаслідок цього на вулицях міст мерехтять яскраві колоритні вишиванки, люди вбираються у традиційний український одяг, використовують українську символіку, так званий національний гардеробний колорит. Разом зі зміною політичної ситуації відбувається зміна культурної ситуації: перехід до нового етапу становлення української культури зі світською і демократичною домінантою.

Етномода – не обов'язково очікування вишиванок, використання орнаментів в українській стилістиці, а асоціації і відчуття від Батьківщини. Роль пасіонаріїв в ініціюванні і розвитку культури безмежна і далекоглядна. Українські дизайнери активно працюють у напрямі етномоди. Найпомітніший хіт сьогодення made in Ukraine. Вишитими сорочками етномода не обмежується: український жулан від Караванської, її вміння поєднувати сучасні технології і автентичну вишивку, саме вона вперше змінила кольорову гамму Борщівської вишивки. До речі, недавно в Чикаго бійці АТО, що перебували там на реабілітації, мали можливість продемонструвати моделі її вишиванок на показі. Автентичні моделі Р. Богуцької – знахідка для тих, хто не хоче бути схожим на інших. Знаковою рисою стилю дизайнера впродовж доволі тривалого періоду був національний колорит, Р. Богуцька послідовно розвивала тему етнічних елементів декору в сучасному костюмі.

Не менш цікавими українськими дизайнерами етноодягу є В. Гресь, І. Цісецька з її святковими та весільними етносукупками. Українські мотиви давно цікавили закордонних дизайнерів: Гуссі, Жан-Поль Готье. Відомі світові бренди Kenzo, Dolce&Gabbana представляють у своїх колекціях багато моделей з різноманітною вишивкою.

Активно розробляється українська тематика українськими дизайнерами. Колекції стають не сезонними, а тематичними. Відбулася естетична реакція на останні події в Україні. Мода стає активісткою і реагує на те, що відбувається навколо. Українська дизайнер і режисер О. Навроцька в часи революції зайняла активну громадянську позицію, а у фешн-індустрії стала одним із перших дизайнерів, хто закарбував протестний настрій на майках і світшотах. Її авторству належать принти з написом «Стоп, Путін!» на тлі куль, «Stop, regime!» з перехрещеними пістолями, а також «Fuck sovok», зброя обплетена квітами – квітне Україна. О. Навроцька використовує орнаменти в українській стилістиці, часто покази її колекцій супроводжуються українською народною музикою. Дизайнер випустила нову серію футболки із портретами відомих українців: М. Амосов, І. Сікорський, О. Вертинський. Теми для принтів невичерпні. Україна дала світові багато цікавих особистостей. І вони є нагадуванням про те, що нам є ким пишатися. В подальшому дизайнер планує в тризубі зашифрувати гімн України, а саме слова «згинуть наші вороженьки як роса на сонці» [12], така собі робота в жанрі геральдичної поезії, а також вбачає доцільним поміняти місцями кольори національного прапора. Філософське переосмислення українського прапора присутнє і у Ф. Возіанова. Змінилося ставлення до державних символів, вони стали більш особистими в 2014 р.

Етномода з усіма своїми аспектами, теоріями приносить нову візуальну культуру і цінності, які впливають на суспільство і трансформують його. Позитивним є те, що до популяризації традиційного українського одягу долучаються співаки. Наприклад, запроваджений О. Скрипкою dress-code, коли обов'язковим атрибутом вбрання на вечірці є вишита сорочка чи елемент українського строю. Невід'ємними українські атрибути є на виступах гурту «Океан Ельзи», Руслани... Полюбляє українські вишиванки російський співак С. Зверев, але, звичайно, не за символізм, а виключно за натуральність тканин. Необхідно сказати, що і увесь наш сучасний політикум у вишиванках... Етноодяг – це інструкція з визначення і розуміння України.

Суспільство еволюціонує, мистецтво, культура осмислюються у зрізі нового. Стиль формотворення предметного середовища певного етносу є нерозривно пов'язаним із духовним світом цього народу, його світоглядом, віруваннями, системою цінностей тощо. Форма, як відомо, завжди детермінована змістом, і це правило стосується народного життя. Тому стилістичні ознаки етносу є виразником його суті, його одержиною і його ідентифікатором. Національна ідея включає в себе усвідомлення цілі подальшого розвитку, перевтілення об'єктивної реальності і людського суспільства, але це не можливо зробити без підвищення морально – етичних факторів в житті суспільства. Кризовий стан українського суспільства змушує думати про те, якою буде доля України, її місця в мінливому світі, який внесок вона може зробити в розвиток світової цивілізації, але очевидно одне, духовно-моральний аспект може бути міцними фактором для еволюційного розвитку суспільства. Духовність і моральність – соціальний імунітет народу. Одна з важливих функцій культури – навчити людей жити разом, допомогти перевтілити існуючий взаємозв'язок етносів у свідому солідарність. Етнокультура, етномистецтво може зцілювати і містить у собі максимальну складову – духовність і важливою функцією сучасного українського суспільства є спроба навчити людей жити разом, виключаючи проблему «іншого».

Список використаної літератури

1. *Алепский П.* Путешествие Антиохийского Патриарха Макария в Москву в XVII веке / П. Алепский. – СПб., 1898.
2. *Афанасьев Ю. Л.* Етнологія у контексті націєтворення та глобалізації / Ю. Л. Афанасьєв // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку: зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне: РДГУ, 2013. – Вип. 19, Т. 2. – С. 143-147.
3. *Боплан Г. Л.* Опис України. Пер. з фр. Я. І. Кравця, З. П. Борисюк / Г. Л. де Боплан. – К., 1990.
4. *Вебер М.* Избранные произведения / М. Вебер. – М., 1990.
5. *Грин Р.* 48 законов власти / Р. Грин. – М. : Рипол Класик, 2002. – 768 с.
6. *Дністровий А.* Письмо з околиці : Статті й есе / А. Дністровий. – К. : Граніт, 2010. – 240 с.
7. *Інгарден Р.* Художні цінності та естетичні цінності / Р. Інгарден // Філософська думка, 2005. – № 6. – С. 65–68.
8. *Корогодський Г.* [Електронний ресурс] / Г. Корогодський. – режим доступу: www.facebook.com/garik.Korogodskiy.
9. *Лозко Г.* Українське народознавство / Г. Лозко. – К. : Зодіак – Еко, 1995. – С. 335–336.
10. *Маєвська Л.М.* Етнокультурологія : Словн.-довідн. / Л. М. Маєвська. – Житомир : ЖДУ, 2007. – 392 с.
11. *Махній М.* Номо ethnikos : психологія і культура / М. Махній. – Чернігів, 2012.- 400с.
12. *Світлий Д.* Світова москвинсько-єврейська проблема та визвольний націоналізм / Д. Світлий. – Т. : Мандрівець, 2010. – 320 с.
13. *Соланський С. С.* Проблема взаємодії елітарного і масового мистецтва в сучасному культурному континуумі / С. С. Соланський // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. У 2-х т. – Вип. 18. – Рівне : РДГУ, 2012. Т. 2. – С. 125–129.
14. *Навроцька О.* [Електронний ресурс] / О. Навроцька. – режим доступу: uainfo.org/blogosphere/videos/65326.html.

Резюме

Предметом дослідження є феномен етноодягу, його культурно-історичне коріння і сучасне функціонування.

Ключові слова: етнос, етнокультура, етноодяг, етномода, стиль.

Summary

Androschuk N. Ukrainian ethnic renaissance: social and creative role of ethno-fashion in XXI century

The research deals with the problem of phenomenon of ethno-clothing and its cultural historical roots and current operation.

Key words: ethno-fashion, ethnic culture, ethno-clothing, style, ethnicity.

Аннотация

Андрощук Н.Г. Украинский этнический ренессанс: общественно-креативная роль этномоды в XXI ст.

Предметом исследования есть феномен этноодежды, ее культурно-исторические корни и современное функционирование.

Ключевые слова: этнос, этнокультура, этноодежда, этномода, стиль.

Надійшла до редакції 11.11.2014 р.

УДК 787(477):821.161.2

О.Ю. Бобечко

МІСЦЕ І РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В РОЗВИТКУ БАНДУРНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

У сузір'ї непересічних українок, вагома роль і місце яких в історії української держави підтверджена численними історичними джерелами, чільне місце посідає легендарна українська поетеса Леся Українка (1871-1913 рр.). Митець світового масштабу, чиє безсмертне ім'я назавжди вписане в українську та світову літературу, є гордістю та незламним символом нашого народу, поруч із геніями Т. Шевченка та І. Франка. В особі Лесі Українки вражає не тільки феномен людської стійкості, а й розмаїття її таланту – поезія, проза, драматургія, публіцистика, літературознавство, етнографія, дитячі твори.

Різностороння творча діяльність Лесі Українки неодноразово ставала предметом дослідження. Особливу нішу посідають розвідки, присвячені зв'язкам творчості поетеси з музичним мистецтвом та музикою зокрема. Серед них праці С. Кротевича, Л. Мелеха, Г. Кисельова, Л. Ярославич і ін. Однак знакові взаємини Лесі Українки з яскравими представниками кобзарського мистецтва та її внесок у розвиток кобзарства загалом, досліджувалися лише фрагментарно. Узагальнюючих праць, які б висвітлювали глибоке творче зацікавлення поетеси у зазначеному напрямі недостатньо. Завданням даної статті є заповнення цієї науково-інформативної прогалини з метою вивчення та аналізу місця і ролі мистецької діяльності Лесі Українки в розвитку бандурного мистецтва в Україні.

Виклад основного матеріалу. «Жінка в літературі» – непересічний феномен. Це явище має свої прояви як на світовому, так і на національному рівні. Підтвердженням цьому є видатні постаті української літератури кінця XIX – поч. XX ст. – Марко Вовчок, Леся Українка, О. Кобилянська, а також наші сучасниці – Л. Костенко, М. Матіос, О. Забужко, І. Роздобудько, Д. Дітковська та ін. Відзначимо, що період від середини XIX ст. характеризується пошавленням активності наших співвітчизниць у жіночих питаннях і вже на зламі XIX-XX ст. з'являються постаті славних українок Н. Кобринської, С. Ярошинської, які стояли біля витоків організованого українського жіночого руху, до яких згодом долучилися Х. Алчевська, К. Грушевська, К. Гриневичева, О. Кобилянська, С. Окуневська, О. Пчілка, Леся Українка, С. Русова, О. Теліга. Вирішуючи не лише жіночі питання, вони мали вплив на розвиток багатьох суспільних сфер, а особливо культурно-громадської. Леся Українка була в числі тих представниць літературної інтелігенції, які прагнули до раціонального вирішення жіночих питань та приєднувалися до українського феміністичного руху.

Великою мірою емансипаційний напрям українських жінок пов'язаний, в першу чергу, з потребою духовної самореалізації, намаганням досягнути високих творчо-інтелектуальних перспектив та бажанням втілити в життя власні творчі задуми. Дещо вторинною була потреба громадського самоствердження у рівних правах із чоловіками у всіх галузях фахового й суспільного життя. Поряд із тим, для українок актуальною була проблема національного визволення «в їхніх творчих звершеннях – у всіх видах мистецтва – постійно звучить мотив репрезентації української духовної спадщини у світі як частки європейської культури» [8; 142].

Зазначені питання були близькими для Лесі Українки, вона активно долучалася до їх вирішення та актуалізації в культурній сфері. Звертаючись до жіночої психології й акцентуючи увагу на жіночих цінностях, поетеса продукувала твори, що вирізнялися наявністю нових тем, присутністю героїв нового типу. Вона внесла в українську літературу образ особистості непохитної волі, високих почуттів, гордості, людини талановитої та мужньої. Яскравим прикладом стала вільна у своїх почуттях, думках і вчинках, глибока

ЗМІСТ

Розділ I. ДИНАМІКА КУЛЬТУРИ. КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТЬ. КУЛЬТУРА ТА ТРАДИЦІЇ

Н.О. Стратонова. Відображення та осмислення Києворуськими книжниками дохристиянських вірувань	3
А.В. Поплавська. Вплив християнства на культуру гостинності українців	6
Р.М. Шеретюк. Культурно-мистецькі здобутки книговидавничої діяльності Почаївських Василіан	10
О.В. Сем'яник. Діалог культури та історичної традиції крізь призму спадщини українського бароко	15
Ю.С. Сабадаш. Мистецтво як засіб формування національної свідомості (на прикладі італійської культури кінця XVIII-XIX ст.)	19
С.С. Салдан. Музично-естетичний аспект у філософській системі світогляду Й. Гете	24
К.С. Якименко. Трансляції образу Іоанна Златоуста на українських жертovníках XVIII-XIX століть	27
Я.С. Костко. Видове та тематичне розмаїття пластичного декору на фасадах львівських споруд другої пол. XIX – початку XX ст.	32
І.Г. Дудич. Стиль історизм у жіночих образах портретного живопису Мауриція Готтліба	36
М.М. Ковтун. Тема материнства в творчості Шевченка-художника	41
Н.В. Кукуруза. Життя і творчість Т. Шевченка в літературній композиції: сучасні жанрові вирішення	44
Л.М. Білоус. Культурно-мистецьке життя Рогатинщини наприкінці XIX – початку XX століть	48
Р.В. Кюнцлі. Корчма та шинок як феномен співіснування євреїв і українців у культурно-художньому просторі українського села	51
Т.В. Шнуренко. Дослідження традиційної сорочки Карпатського регіону на сторінках журналу «Народна творчість та етнографія»	55
Н.В. Студенець. Мистецтво хатнього розпису Східного Поділля першої третини XX століття у краєзнавчій діяльності трудшкіл	60

Розділ II. ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОЦЕСУ

Г.П. Лукаш. Історичне ім'я як інтертекст національного і світового культурного простору	64
О.В. Овчарук. Образ людини в модусі культурософії українського літературного мистецтва кінця XIX – початку XX ст.	68
В.В. Лучанська. «Культура і вибух» Ю. Лотмана як метафора теорії й історії культури	72
М.Й. Заремський, Л.В. Колесникова. Особливості розвитку української духовної культури в XX-XXI ст.: традиції і новації	75
М.О. Тимошенко. Культуротворча місія міжнародних заходів (на прикладі культурно-мистецької ініціативи «Дні України»)	79
М.О. Чернець. Історична рефлексія розвитку ініціативи ЄС «Європейська столиця культури»	84
В.В. Олійник. Трансформація архетипів української ментальності в умовах полікультурності Карпатського регіону	90
А.К. Шаган. Теоретико-методологічні засади формування громадянської культури	93
О.В. Яковлев. Історіографічний дискурс культурологічної регіоніки Західної України	97

С. Вербовецька. Музично-поетичний літопис українського народу як вияв його національно-культурної самоідентифікації	101
О.М. Лісова. Діяльність культурно-мистецьких осередків українців Словаччини	105
Т.П. Фішер. Концертне життя Львова під час нацистської окупації у світлі преси	109
Г.П. Новоженець-Гаврилів. Культурно-мистецька адаптація українських митців на теренах Німеччини	113
Н.М. Сірук. Ідеологічний нагляд за культурною сферою України (друга половина 40-х – початок 50-х років ХХ ст.)	117
В.Г. Дутчак. Традиції бандурного мистецтва в Австралії	121
Л.В. Терещенко-Кайдан. Рукописна спадщина України та Греції як свідчення паралелізму і особливостей розвитку духовної культури двох країн	125
І.А. Юрченко. Особливості інтерпретації етнокультурних традицій у сучасних галузях дизайну	128
О.В. Даниленко. Художньо-естетичні критерії привабливості готельно-ресторанного закладу	132
М.З. Осадца. Міська тематика в пейзажному малярстві Станіславщини 50-60-х років ХХ століття: культурологічний аспект	135
О.І. Парфьонова. До питання формування теоретичних засад не фігуративних арт-практик образотворчого мистецтва	139
М.П. Єфімова. Типологія дитячої книги	143
Ю.М. Гулянич. Богдан Котюк: наукові дослідження та публіцистика	147

Розділ III. КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО. КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНИХ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ

К.М. Гамалія. М.І. Ростовцев і його роль в історії вітчизняного та світового антикознавства	152
О.В. Богатікова. Мистецтвознавчі розвідки Г. Павлуцького на сторінках «Чтений в историческом обществе Нестора Летописца»	156
С.Ю. Сабадаш. Наукова спадщина Л.С. Виготського в контексті культурно-творчих процесів: історіографія проблеми	159
Н.В. Стахієва. Культурно-мистецька спадщина у дослідженнях В.М. Перетца	164
В.В. Марченко. Історіографічний дискурс дослідження акордеонного мистецтва України	169
А.Л. Щербань. Природно-кліматичний чинник впливу на розвиток орнаменталізації народної кераміки (на прикладі Лівобережної України)	173
Т.В. Яцечко-Блаженко. Кременецький замок – пам'ятка архітектури та історії національного значення	176
В.В. Гончаров. До проблеми взаємовідносин традицій і нематеріальної культурної спадщини	180
В.В. Степанчук. Історико-культурний потенціал та соціально-економічні перспективи використання замків та замкових комплексів Закарпаття в ігровому туризмі	184
І.Г. Смирнов. Логістика виставкової діяльності: світовий та український досвід	188
С.Ю. Шман. Музеї в епоху інтерактивної культури	194
Т.І. Совгира. Естрадні жанри на телебаченні	198
Ю.О. Москвічова. Регіональне телебачення як фактор формування соціокультурного простору сучасної Вінниччини	202
С.В. Виткалов, В.Г. Виткалов. Прикладні проблеми культури в регіоні: досвід Рівненщини	206
Г.С. Горох. Хорове мистецтво Рівненщини крізь призму фестивальної діяльності доби державної незалежності України	210
М.В. Богданова. Спортивний танець у системі бальної хореографії	214

О.О. Логвінова. Шоу з дельфінами як соціокультурне явище видовищної культури	217
Т.В. Пуларія. Архетипові підстави аналізу колористики декоративних розписів весільних скринь Нижньої Наддніпряни кінця XIX – початку XX століть	221
О.В. Попович. Соціалізація особистості в контексті глобалізації культуротворення	224

Розділ IV. ПОВІДОМЛЕННЯ, ІНФОРМАЦІЯ, РЕЦЕНЗІЇ

С.В. Виткалов. Пошукова діяльність в Україні в контексті наукових конференцій	228
О.М. Сливка. Фестиваль «Коломийські представлення» в контексті розвитку українського театрального мистецтва кінця XX – початку XXI ст.	230
І. Цзя. Альтернативна естетика корейського кінематографа – феміністичний кінематограф	236
Н.Г. Андрущук. Український етнічний ренесанс: суспільно-креативна роль етно моди XXI ст.	240
О.Ю. Бобечко. Місце і роль мистецької діяльності Лесі Українки в розвитку бандурного мистецтва в Україні	243
В.М. Піщанська. Сакральне мистецтво доби козацького бароко	247
І. Зубавіна. Візуальний код як генератор нових смислів (на прикладі екранних проєктів Метью Барні)	251
В. Сінельнікова. Східна українська діаспора сьогодні: перспективи і реалії культурної співпраці з Україною (українці Нижнього Поволжя)	257
О.М. Гончарова. Гліптотека як вид художнього музею	260
Відомості про авторів	265

TABLE OF CONTENTS

Chapter I. DYNAMICS OF CULTURE. CULTURAL MEMORY. CULTURE AND TRADITIONS

N. Stratonova. Reflection and comprehension of Kievorussian bibliognosts of pre-christian beliefs	3
A. Poplavska. Influence of christianity on the culture of hospitality of Ukrainians	6
R. Sheretyk. Cultural and art achievements of publishing activity of Pochaivskikh Vasilian	10
O. Semyanik. A dialog of culture and a historical tradition through the prism of heritage of the Ukrainian baroque	15
J. Sabadash. The art as a method of forming of national consciousness (on the example of the Italian culture of the end of XVIII-XIX cent.)	19
S. Saldan. Musical and esthetical aspect of the philosophical system of the world view of Y. Goethe	24
Yakimenko K. Interpretation of John Crysostom image on the Ukrainian altars of the XVIII-XIX cent.	27
Y. Kostko. Specific and thematic variety of sculpturesque decoration on the front elevation of Lviv buildings of the second half of the XIX to early XX cent.	32
I. Dydich . The historical style as a method of female images in portrait painting of Maurycy Gottlieb	36
M. Kovtun. A theme of maternity in creative work of Shevchenko as an artist	41
N. Kukuruza. Life and creative work in literary contexture of Shevchenko: modern genre solutions	44
L. Bilous. Cultural and art life of Rohatyn in the end of the XIX to early XX cent.	48
R. Kiuntsli. Barrel shop and pub as the phenomenon of coexistence of jewries and Ukrainians in a cultural and artistic space of the Ukrainian village	51
T. Shnurenko. Research of traditional shirt of Carpathians region on the pages of magazine «Folk art and ethnography»	55
N. Studenets. The art of a home painting in a regional occupation of working school of the East Podillia of the first third of the XX cent.	60

Chapter II. PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF MODERN CULTURAL PROCESS

G. Lucash. The historic name as intertext of national and world cultural space	64
O. Ovcharuk. The image of a human being in the mode of culture-philosophy of the Ukrainian literary art of the late XIX – beginning of XX c.	68
V. Luchanska. «Culture and explosion» of U. Lotman as a metaphor of theory and history in culture	72
M. Zaremskyi, L. Kolesnikova. Features of the Ukrainian spiritual culture development in the beginning of XXI century: traditions and innovations	75
M. Tymoshenko. Culture-making Mission of International Events (based on the cultural and artistic initiative «Days of Ukraine»)	79
M. Chernets. Historical reflection of the development of EU initiatives «European Capital of Culture»	84
V. Oleinyk. Transformation of archetypes of the Ukrainian mentality under conditionss of multiculturalism of Carpathian region	90
A. Shagan. Theoretical and methodological principles of civic culture formation	93
O. Yakovlev. Historiographical discourse of culturology in regions of Western Ukraine	97

C. Verbovetska. Musical and poetic chronicle of the Ukrainian as an expression of its national and cultural self-identity	101
O. Lisova. The activities of cultural centers of the Ukrainian in Slovakia	105
T. Fisher. The concert life of Lviv during the Nazi occupation in the press	109
G. Novozhenets-Havryliv. Cultural and artistic adaptation of Ukrainian artists on the territory of Germany	113
N. Siruk. The ideological supervision of the cultural sphere of Ukraine (second half of the 40's – early 50 th of XX c.)	117
V. Dutchak. Traditions of bandura art in Australia	121
L. Tereshchenko-Kaidan. Manuscripts heritage of Ukraine and Greece as evidence of overlap and features of the spiritual culture development of both countries	125
I. Yurchenko. Peculiarities of interpretation of ethno-cultural traditions in modern spheres of design	128
O. Danylenko. Artistic and aesthetic criteria of attractiveness of hotel and restaurant establishments	132
M. Osadtsa. Urban themes in landscape painting of Stanislav region in 50-60 years of the twentieth century: the culturological aspect	135
O. Parfenova. On the question of theoretical foundations of non-figurative art-practices in fine art	139
M. Yefimova. Types of children's books	143
Y. Hulyanych. Bogdan Kotyuk: researches and publicistics	147

Chapter III. CULTURE AND SOCIETY.

CULTURE OF PROFESSIONAL SPHERE OF ACTIVITY

K. Gamaliya. M.I. Rostovtsev and his role in the history of home and world antiquity	152
O. Bohatikova. Art criticism exploration of G. Pavlutskyi on the pages of «Readings in the historical society of Nestor Letopysets»	156
S. Sabadash. Scientific heritage of L.S. Vygotskyi in the context of culture-creative processes: the historiography of the problem	159
N. Stahiyeva. Cultural and artistic heritage in studies of V.M. Peretz	164
V. Marchenko. Historiographical discourse in research of accordion art in Ukraine	169
A. Shcherban. Nature climatic influences on the development of ornament folk ceramics (on the basis of the left-bank Ukraine)	173
T. Yatsechko-Blazhenko. Kremenets Castle – architectural monument of the historical and national importance	176
V. Goncharov. On the problem of relationsheeps between traditions and intangible cultural heritage	180
V. Stepanchuk. Historical-cultural potential and socio-economic prospects of use of castles	184
I. Smirnov. Logistics of exhibition activity: international and Ukrainian experience	188
S. Shman. Museums in the age of online culture	194
T. Sovhyra. Pop genres on television	198
Y. Moskvichova. Regional television as a factor of socio-cultural space formation of modern Vinnychyna	202
S. Vytkaiov, V. Vytkaiov. Applied problems of culture in the region: experience of Rivne region	206
G. Goroh. Choral art of Rivne region in festivals in the period of the state independence of Ukraine	210
M. Bogdanova. Sports dance in the ball choreography system	214
O. Logvinova. Shows with dolphins as a socio-cultural phenomenon of the entertainment culture	217

T. Pulariya. Archetype bases of the analysis of colors in decorative painting of wedding chests of Lower Dnieper area of late XIX – beginning of XX c.	221
O. Popovych. Socialization of a personality in the context of globalization of culture creation ..	224

Chapter IV. REPORTS, INFORMATION, REVIEWS

S. Vytkalov. Search activity in Ukraine in the context of scientific conferences	228
O. Slyvka. Festival «Kolomyia presentations» in the context of Ukrainian theater development of late XX – beginning of XXI centuries	230
I. Tzya. Alternative aesthetics of Korean cinematography – feministic cinematography	236
N. Androschuk. Ukrainian ethnic renaissance: social and creative role of ethno-fashion in XXI century	240
O. Bobechko. Place and role of art activity of Lesya Ukrainka in the development of bandura art in Ukraine	243
V. Pischanska. Sacred art of Cossack Baroque period	247
I. Zubavina. Visual code as generator of new senses (on the example of Matthew Barney’s screen projects)	251
V. Sinelnikova. East ukrainian diaspora today: prospects and realities of collaboration with Ukraine	257
O. Goncharova. Glyptotheque as a kind of an art museum	260
About the authors	265

Наукове видання

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 20
В 2-х т. Том 2**

Упорядкування та наукове редагування **Володимира Виткалова** (0678032398)

Комп'ютерний макет та верстка – **Л.Федорук**

*Висловлюємо подяку начальнику управління освіти і науки
Рівненської облдержадміністрації п. Григорію Таргонському
за часткову фінансову підтримку видання*

Підписано до друку 28.11.2014 р. Замовлення № 170/1.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 35,8. Наклад 100.

Видавничі роботи: **ППДМ**
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58
Адреса редакції: 33000, м.Рівне, вул. С.Бандери, 12,
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства. Тел. (0362) 63-42-62

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15560-4032 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України,
наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

*Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем культурології
(постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства
(постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)*

Українська культура : минуле, сучасне шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 20. Т. 2 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2014. – 272 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

ISSN 2411-1546

ББК 63.3(4Укр)-7
УДК 94(477)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014